

STAROVĚKÝ ŘÍM

Osídlení Apeninského poloostrova

Na počátku byl Apeninský poloostrov osídlen kmeny **Etrusků, Latinů, Féničanů a Řeků.**

Etruskové

- jejich původ je neznámý (pravděpodobně to byli původní obyvatelé poloostrova), nebyl indoevropský
- své **písmo převzali od Řeků**, ale jejich jazyk neznáme (dochovaly se jen krátké nápisy)
- víme jen, že Apeninský poloostrov obývali od přelomu 10. a 9. století př. n. l., a okolo 6. století př. n. l. již vytvořili **konfederaci městských států**
- **práce s kovy, umění, obchod s východním Středomořím, náboženství** (bohové s lidskou podobou, posmrtný život, hrobky, věštění z vnitřních orgánů zvířat)
- architektura – **oblouk, klenba**
- veřejné zápasy pro zábavu – **gladiátoři**
- **úcta k ženám**
- **vyspělé zemědělství**
- nezávislé městské státy – např. **Tarquinie, Veje, Boloňa, Mantova**
- jejich území se postupně rozšiřovalo, **bojovali s Řeky a Římany**
- **Římané začali rozšiřovat svá území, až jim nakonec všechna etruská města podlehla.** Poslední z nich byly **Volsinie v roce 265 př. n. l.**

Latinové

- italické kmeny ve střední Itálii
- nezávislé městské státy, např. Řím
- ve 4. století př. n. l. si Řím ostatní městské státy podmanil

Řekové

- Řekové v oblasti zakládali **kolonie** – např. **Syrakusy, Korsika**
- **bojovali s Etrusky** např. o Korsiku (ale Etruskům pomohli k vítězství jejich spojenci Kartaginci)
- Řekové ztratili jih Itálie roku **272 př. n. l.** – při porážce **Tarentu** (Pyrrhovo vítězství)

Féničané

- V Itálii území nerozšiřovali, ale zato konkurovali Řekům a Římanům v obchodování ve Středomoří.

ÚLOHA 1:

Označte území na mapě jmény následujících kmenů:

Latinové, Etruskové, Řekové, Fénicičané

Počátky Říma

- Řím založili **Latinové** podle tradice v roce **753 př. n. l.** (počátek římského kalendáře)
- existují dvě teorie o založení Říma
 - legenda o **Romulovi a Rémovi**

- historické (pravdivé) založení Říma:

Řím vznikl postupným sjednocením několika vesnic v Latii u řeky **Tibery**. Vzhledem ke své poloze je Řím také nazýván **městem sedmi pahorků** (např. Palatin, Kapitol)

- na počátku byl Řím velmi ovlivňován etruskou kulturou
- společenské vrstvy – **patricijové, plebejové**

Doba královská 753-510 př. n. l.

- **sedm králů** (tradiční počet) etruského původu
- nejprve byl Řím řízen systémem **kurijních sněmů** (*comitia curiata*) založeného na původu každého občana; staré římské rodiny měly největší moc
- šestý král – **Servius Tullius** – reforma společenského systému – **setninové sněmy** (*comitia centuriata* – 6 tříd, které byly založené na principu:
 - poslední král – **Tarquinius Superbus** – velmi krutý, ale zajistil Římu velkou moc
 - **510 př. n. l.** - povstání proti Tarquiniovi, vyhnali ho z Říma (opět tradiční datum)

Římská republika 510-27 př. n. l.

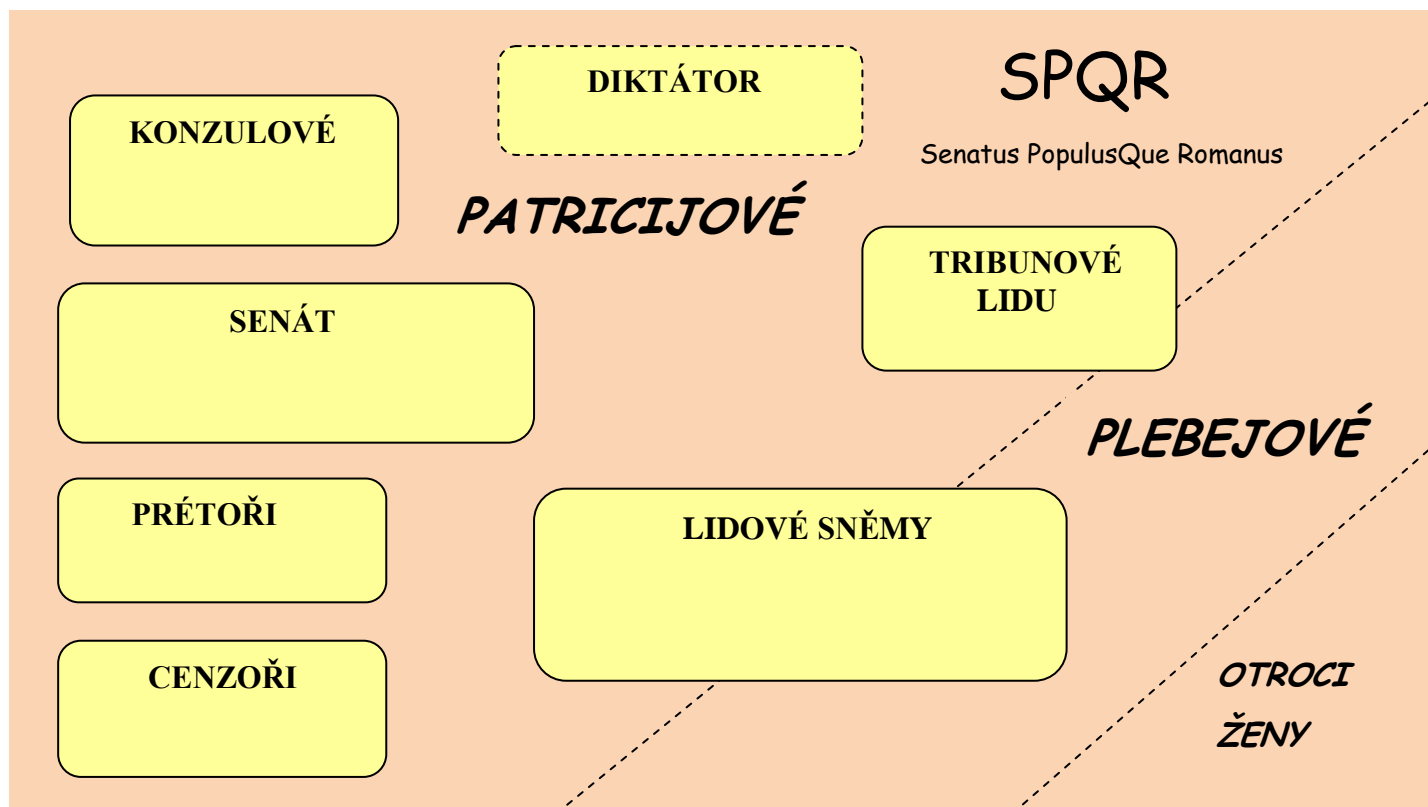
Raná republika 510-264 př. n. l. (podmanění Itálie)

- Římané si podmanili etruská, samnitská a řecká území v Itálii
- reformy v systému vlády
- **dva konzulové** (nahradili krále)
- **patricijové** =
plebejové =
- **princip klientely** – spojoval plebeje s patricii, plebejové (**klienti**) získávali od patricijů (**patronů**) zákonnou, společenskou a ekonomickou podporu a na oplátku je politicky podporovali (hlasovali pro ně na shromážděních) nebo jim jinak sloužili
- **zápas mezi patricií a plebeji**

Byl řešen povstáními plebejů zvanými *secessio plebis* (secese lidu), které znamenaly, že plebejové odešli na hranice města Říma a pohrozili patricijům, že je nadobro opustí a nebudou pro ně pracovat. Tyto „odchody lidu“ byly velmi účinné. Plebejové tak například prosadili:

1. *secessio plebis* – 494 př. n. l. – *comitia tributa* – **tribunové lidu** =
2. *secessio plebis* – 449 př. n. l. – **Zákony dvanácti desek** (*Leges duodecim tabularum*)
3. *secessio plebis* – 287 př. n. l. – **vznik nobility** (konec sporů)

- abychom plně porozuměli tomu, čeho Římané dosáhli, musíme vědět, jak fungovalo jejich politické zřízení:

- význam **občanství**: pro každého Římana bylo zásadní, protože určovalo jeho práva, ale i povinnosti:
práva občanů -

povinnosti občanů -

Pozdní republika 264-27 př. n. l. (římská expanze mimo Itálii)

Římská expanze vedla ke střetu s Kartágem:

Kartágo bylo kolonií _____

- **Punské války**:
 - **První punská válka (264-241 př. n. l.)** - o Sicílii

241 př. n. l. bitva u Aegatských ostrovů

- **Druhá punská válka (218-201 př. n. l.)** - Kartágo si podmanilo Hispánii, ale střetlo se s římskými zájmy, Hannibalovo tažení na Řím (přes Alpy):

216 př. n. l. bitva u Kann

202 př. n. l. bitva u Zamy – generál Scipio zvítězil - přezdíván *Africanus*

mírové podmínky byly pro Kartágo zničující:

+ rovněž mnozí Římané (např. Kato) volali po celkovém zničení Kartága

- **Třetí punská válka (148-146 př. n. l.)** - Kartágo porušilo mírové podmínky diktované Římem, město dlouho odolávalo, než bylo *úplně* zničeno a spáleno, přeživší občané prodáni do otroctví

- **Dobývání Středomoří Římany dále pokračovalo:**

- **Makedonie** podrobena 168 př. n. l.
- **146 př. n. l.** (ano, stejného roku, kdy bylo zničeno Kartágo) bylo zničením Korintu dokončeno **podmanění Řecka**
- **Mare nostrum** = takto Římané nazývali Středomoří. Pročpak asi?

Krise republiky:

- **146-30 př. n. l. – sociální konflikty v Římě:**
 - levné obilí z provincií, obrovské farmy – **latifundie**
 - příliš mnoho bezzemků, neschopní sami sebe uživit – bohatí patroni se o ně starali (*chléb a hry*) výměnou za jejich hlasy na shromáždění
 - **povstání otroků** – otroci byli levní a špatně se s nimi zacházelo, následkem byla povstání otroků
např. **136 př. n. l.** na Sicílii (70 000 otroků vytvořilo vlastní stát, který přetrval čtyři roky)
- **133 př. n. l.** - reformy **Tiberia Sempronia Graccha** (tribun lidu) – pozemková reforma, maximální výměra půdy na jednu rodinu – přerozdělení půdy
Líbila se reforma všem? Co myslíte, že se s Tiberiem Gracchem stalo?
- jeho bratr **Gaius Sempronius Gracchus** - pokračoval v jeho práci, stabilní a nízké ceny obilí pro chudé, také chtěl darovat občanství všem spojencům Říma
Líbily se jeho reformy všem? A co se nakonec stalo s ním?
- Nakonec byla většina jejich **reform** během následujících deseti let **odvolána**.
- **Optimáti proti Populárům**
 - optimáti – *optimus* = *nejlepší*, nobilita
podporování senátem
vedl je vojenský velitel **Lucius Cornelius Sulla**
 - populárové – *popular* = *lidový* (*populus* = *lid*)
podporování sněmem a tribuny lidu
vedl je **Gaius Marius** – vojenský velitel, úspěchy v Africe a Germánii, **reforma armády – profesionální armáda:**
Římští vojáci byli sdruženi do jednotek zvaných **legie** o pěti až šesti tisících pěších těžkooděnců zvaných **legionáři**. Legie se dále dělily na 50 až 60 **setnin (centurií)** tvořených sto muži. Ty byly vedeny důstojníky zvanými **centurioni**. Legie s sebou braly všechny potřebné řemeslníky. Legionáři cvičili pravidelně. Na konci každého denního pochodu všichni postavili opevněný tábor. Kromě **umění bojovat** byla nejdůležitější předností dobrého římského vojáka i **disciplína**.
Kromě legií tu byly i takzvané **pomocné jednotky**, které tvořili vojáci bez občanství. Právě oni vybojovali většinu skutečných bojů. Když splnili svou službu v armádě, získali občanství.

ÚLOHA 2: S použitím následujících názvů správně popiš legionářovo brnění a výbroj:

kopí _____

helma _____

kožené sandály _____

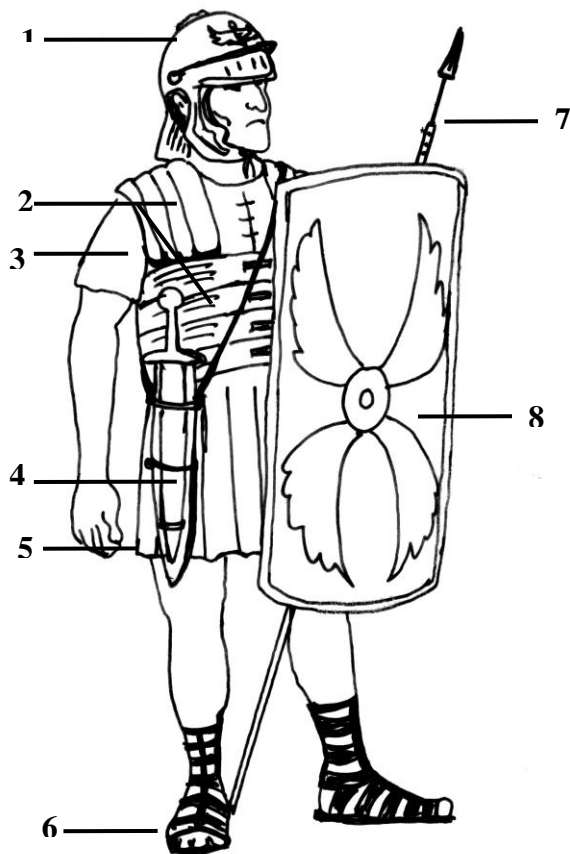
tunika _____

krátký meč (gladius) _____

štít _____

tuhá kožená sukně (na ochranu nohou) _____

kovové pásy na ramenou a trupu _____

Expanze římské republiky:

ÚLOHA 3:

Označte na mapě následující provincie. Tyto instrukce vám pomohou:

Itálie – začala jako směsice etruských, řeckých a latinských kmenů, které byly nakonec podmaněny Římany.

Galie – žily zde divoké kmeny Keltů, kteří byli dobří bojovníci a lovci. Neměli centralizovanou vládu a někdy vpadli do Itálie, která nebyla daleko. Bohatá a strategicky důležitá provincie.

Kartágo – mocné fénické město v severní Africe. Mělo velkou flotilu. Řím ho musel porazit a zničit v zájmu vlastní bezpečnosti. Po zničení Kartága nová provincie nebyla již tak bohatá.

Makedonie – část Řecka, velká mocnost, ale nakonec byla oslabena soupeřením mezi řeckými státy. Makedonie byla důležitá pro svou výhodnou pozici pro obchod s východem.

Španělsko – Hispánie, žily zde neorganizované a primitivní kmeny. Ale sloužila jako brána do Říma Kartagincům, např. Hannibalovi. Také zde byly bohaté měděné doly.

- **90 př. n. l. – válka proti spojencům**, Římané byli silní (Sulla, Marius), ale situace se nevyvíjela dobře (vátky s mnoha nepřáteli), a tak nakonec nabídli **občanství všem spojencům** (téměř celá Itálie)

- **82-79 př. n. l. – Sullova diktatura**

- diktátor na neomezenou dobu
- proskripce –

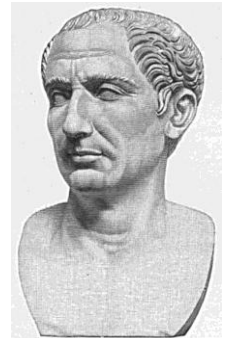
- **73-71 př. n. l. – Spartakovo povstání**

- povstání otroků
- Spartacus – z Kapuy, bývalý gladiátor, nakonec ho porazil Marcus Licinius **Crassus**
- po porážce bylo šest tisíc rebelů ukřižováno podél cesty Via Appia

- **60 př. n. l. – První triumvirát**

- triumvirát =
- členové : Marcus Licinius **Crassus** (optimát)
 Gnaeus **Pompeius** (rovněž úspěšný vojenský velitel, optimát)
 Gaius Julius Caesar (populár)
- Caesarovy úspěchy, než se stal diktátorem –

- spory o moc mezi členy triumvirátu vyústil ve válku mezi Pompeiem a Caesarem
- Caesar nakonec překročil říčku Rubicon („*Alea iacta est.*“), pochodoval na Řím a začal tak **občanskou válku**, Pompeius byl poražen a uprchl do Egypta, kde byl popraven faraonem. Caesar byl prohlášen **diktátorem** (reformy, např. **kalendář**)
- Caesarův **vztah ke královně Kleopatře** způsobil vztek i obavy v senátu
- **15. března 44 př. n. l.** (březnové idy) **byl Caesar zavražděn u vchodu do senátu**

- **43 př. n. l. – Druhý triumvirát**

- členové - Marcus **Lepidus**
 Gaius **Oktavianus** (Caesarův prasnovec a adoptovaný syn)
 Marcus Antonius
- nejdříve potrestali Caesarovy vrahy
- impérium si rozdělili mezi sebe:
- boj mezi Oktaviánem a Markem Antoniem (který byl pod vlivem Kleopatry) skončil námořní **bitvou u Aktia v roce 31 př. n. l.**
- nakonec Kleopatra a Markus Antonius ukončili své životy

V důsledku toho se Oktavián stal nezpochybnitelným pánem Říma!

OPAKOVÁNÍ:

ÚLOHA 4:

Seřad'te chronologicky:

- a. Spartakovo povstání
- b. Březnové idy
- c. Gracchovy reformy
- d. bitva u Actia
- e. první triumvirát
- f. pád Kartága
- g. druhý triumvirát

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____ 6 _____ 7 _____

ÚLOHA 5:

Zvolte pět podle vás nejzásadnějších událostí v dějinách římské republiky a svou volbu odůvodněte:

1.

2.

3.

4.

5.

ÚLOHA 6:

Proč byla římská armáda tak úspěšná ve svých výbojích? (strategie, výstroj, zbraně)